

מראי מקומות לעיון בדף היומי

בית מדרש גבוה לתורה
כולל הדף היומי
קרית ספר ת"ו
מיסודה של עמותת "משולי ערינות"
רחוב שאגת אריה 17/25
קרית ספר 71919 מודיעין עילית
ארץ ישראל

גליון מספר 316

הוצגה ע"י בנים הנה"ג
ה"ד אברהם אליעזר מרקוביץ שליט"א לונדון

מסכת בבא בתרא דף סח – דף עד

בס"ד, י' חשוון התש"ע.

תקשי מבהמה, דאין סברא שיהיה גרוע קרקע דניידי ממטלטלין אף על גב דלא נייד, דסברא היא דקרקע יהיה מכור, ולכן דייק ואלא מאי עבדא כמטלטלי דמי מאי אפילו, דהא מכל מקום אף דהם כמטלטלי בלשון בני אדם, על כל פנים בתורה הוקשו לקרקעות, ואם כן, מאי לשון "אפילו", דלכל הפחות יהיו שקולין כשאר מטלטלין, כיון דמהתורה הם כקרקעות, דבשלמא בהמה דהוי מטלטלין בלאו הכי אין סברא שתהא נמכרת, ולכן אי נייד שייך לומר "אפילו", אלא מאי אית לך למימר דשאני בין נייד ללא נייד, ונייד גרוע, ושייך לומר "אפילו", אי מהתורה הוי כקרקע, אם כן, יש לחלק כן אף אי נימא דעבדא כמקרקעי דמי.

ב' גמ', ואם אמר לו וכו' וכל תשמישיו אני מוכר לך כולן מכורין. כתב היד רמה, דדווקא אם אמר לו "וכל תשמישיו", אבל אי אמר ליה מרחץ ו"תשמישיו", אף דכתב ליה נמי ואילין מצרנהא, לא קני, משום דאיכא למימר דכוונתו אבית נסרים וכיוצא בהן, דהנך אפילו בסתמא נמי קני, מכל מקום, כתב ליה משום שופרא דשטרא.

ו' גמ', בשלמא למאן דאמר בר מחוונתא. פירש ר"ע מברטנורא (פ"ד מ"ז) בד"ה בית השלחין, דהוי גנות ופרדסין השייכין לעיר. ובד"ה הסנטר פירש, דהוי העבד הממונה לשמור העיר. והקשה התוס' יו"ט, דהא הכא אמרינן דלמאן דמפרש בית השלחין גינוניתא, דהיינו כמו שפירש הר"ע מברטנורא, לא מצי לפרושי דסנטר הוי שומר העיר, אלא הוי באגי. דהא לית לך למימר דסנטר הוי שומר, ובאגי מכור מכל שכן. ותיריך המחצית השקל, דעל כרחך צריך לומר דבזמן חכמי הש"ס היה לסנטר שני פירושים, באגי ובר מחוונתא, [נכמו שכתבו התוס' לקמן (ע"ב) בד"ה הכי גרס]. והא דהוקשה לגמ', דאי כוונת ר' שמעון בן גמליאל דסנטר היינו בר מחוונתא, הוה ליה לפירושי תרווייהו, דלא נטעה לומר דסנטר היינו באגי, דכיוון דתנא קמא מיירי בגנוניתא, מסתמא לא הפליג לחלוק יותר מדאי.

ג' גמ', אי אמר ליה בית הבר וכל תשמישיו ואילין מצרנהא קני. כתב הנמוקי יוסף (לו. מדפי הרי"ף), דהוא הדין נמי במרחץ ובית הבר שהם בתוך החצר, ואף שאינם מיוחדים אלא לבני החצר, מכל מקום, כיון דאמר כל מה שבתוכו ואילין מצרנהא, קנה.

ז' תוס' ד"ה מי סברת, ואם תאמר דבכולי גמ' הוה בית השלחין באגי וכו'. אמנם הרמב"ן הקשה להיפך, דעל כרחך שלחין הוי גנוניתא ולא באגי, וכדאיתא במועד קטן (ב.), וכן מוכח נמי לעיל (כח.). דקתני ובית השלחין שעושין פירות תדיר, ובאגי אינן עושין פירות תדיר. ותיריך, דהא דמספקא הכא, הוי דווקא בשלחין דקתני גבי מכר, אבל בעלמא פשיטא ליה. והריטב"א תירץ, דשלחין הוא לשון כללי על הדבר שצריך השקאה, ובמועד קטן מיירי בין גנוניתא ובין באגי, והוי נמי לשון פרטי על באגי לחוד או על גנוניתא לחוד, והא דקתני לעיל (כח.). הוי לשון פרטי על גנוניתא, ובמתניתין נסתפקו אם הוא פרטי בגנוניתא, או כללי אפילו על באגי.

ד' גמ', אמר ליה תנינא בית מרחץ וכל תשמישיו וכו'. הרא"ש (סימן יא) והרי"ף (לו. מדפי הרי"ף) גרסו בברייתא "בית הבר", וכתב התורת חיים, דמדברי הרמב"ם (פכ"ה ממכירה ה"ח) נמי משמע הכי, דדווקא בבית הבר לא קני החנויות שחוצה לה, אלא אם כתב לו "ואילין מצרנהא", אבל גבי מרחץ אם אמר לו בית מרחץ וכל תשמישיו אני מוכר לך, קנה הבריכות ובית העצים, אף דלא כתב ליה "ואילין מצרנהא". וביאר טעם החילוק, דגבי בית הבר אפילו אם אמר לו "הוא וכל מה שבתוכו", אכתי לא מכר לו את השקין והמרצופין, ולכך אפילו אי כתב ליה "וכל תשמישיו", איכא למימר דלא אתי לטפויי אלא הנך, כיון דמונחין בתוכו, אבל החנויות שחוצה לו אכתי לא מכר לו, אלא אם כתב לו "ואילין מצרנהא", דעל כרחך אתי לטפויי נמי חנויות. וכתב החוסן ישועות, דדבריו אינם מוכרחים, דכי היכי דלא כתב ליה "היא וכל מה שבתוכה", ואף דכתב ליה "וכל תשמישיו", אכתי יש לומר דלא אתי לטפויי אלא נסרים וספלים, דאינם מכורים בסתמא. וכתב, דיותר נראה כגירסת הרשב"ם בד"ה הכי כתב, דרב יוסף פשיט מבית המרחץ, דהא מיתנין האי עובדא הכא, ולא מיתני לעיל אמתניתין דמוכר בית הבר.

דף סח ע"ב

ח' גמ', מי סברת שלחין גינוניתא מאי שלחין באגי. הקשה החוסן ישועות, דאדמפלגי בדברי ר' שמעון בן גמליאל דאין הלכה כמותו, ליפלגו ברבנן אי שלחין גנוניתא או באגי. וכתב, דאפשר לומר דהך לישנא סבירא ליה, דהלכה כר' שמעון בן גמליאל במשנתנו.

ה' גמ', ואלא מאי עבדא כמטלטלי. הקשה הקיקיון דיונה, אמאי הוצרך לאריכות זו, הוה ליה למימר בקיצור דאפילו תימא דכמקרקעי דמי, ושאני בין קרקע דניידי וכו'. ותיריך, דלא בעי לשנויי הכי, דיש לומר כיון דמן התורה עבדים הוקשו לקרקעות, וגם בלשון בני אדם קרו ליה קרקע, אם כן, אף דניידי יהיו מכורין, דהמוכר את העיר, סתמא דעתיה אקרקע. ולפי זה יישב נמי קושיית התוס' בד"ה ואלא מאי, דאי נימא דעבדא כמקרקעי לא

דלגבי פתחים לא פשיטא לך, הכא גבי חלונות מי נימא דודאי לנוי בעלמא עבידי, כל היכא דלא מחברא בטינא, או דילמא כיון דמחברי מחברי, והרי הן כמלבנות של פתחים. והקשה, דאי מדמי ליה למלבנות דפתחים, מאי נפקא מינה, בין אם תימצוי לומר דודאי לנוי עשוין, ובין אם תימצוי לומר שהן בספק כמלבנות של פתחים, דבין כך ובין כך מספק לא קנה, והוי בחזקת מוכר. ותירץ, דנפקא מינה לתרעומת דברים.

דף סט ע"ב

(ז) **גמ'**, מנא הני מילי וכו' דאמר קרא. הקשה הקובץ שיעורים (אות רפח), מאי שנא הכא דאיצטריך קרא, טפי מכל הני דאמרינן זה מכור וזה אינו מכור, דעל כרחק הטעם משום דכן הוא בלשון בני אדם, ואמאי לא נאמר כן נמי בחרוב המורכב. וכתב, דאין לומר דפשיטא לה לגמ' דבלשון בני אדם חרוב המורכב הוי בכלל שדה, דאם כן מאי אהני קרא, כיון דכוונתם היתה למכור גם החרוב בכלל שדה.

(ח) **גמ'**, צריך למיכתב ליה קני לך דיקלון. כתב הריטב"א בשם הראב"ד, דמהא דאמר צריך, משמע, דהוי צורך הלוקח, ואי אתא מוכר ויערער עליו קודם שיחזיק בשדה ויאמר לא מכרתים לך, ערעורו ערעור, וכשלא ערער, אמרינן דכי לא כתב ליה הכי, קנה. והקשה הריטב"א, אם כן, היכי אמרינן דהוי שופרא דשטרא. ועוד הקשה, מהא דקתני במתניתין, דהמוכר את השדה מכר לגמרי את כל האילנות, חוץ מחרוב המורכב וסדן השקמה, דמשמע דמכור, אף דמוכר מערער, דאין חוששין לו. לכך ביאר, דהא דקאמר "צריך", היינו משום דלא ליטרח למיחית בדינא, ומכל מקום שבא להזכיר, יזכיר כל המינים, דלא לישתמע מיניה שיורא.

(ט) **גמ'**, שם. כתב הסמ"ע (חושן משפט סימן רטז סק"א), דמשמע שצריך שיפרט ויכתוב כל פרטי אילנות שבו. וכתב, דכן משמע מלשון הרמב"ם (פכ"ד ממכירה הי"ד), ומלשון הטור לא משמע כן, מהא דכתב שהקונה שדה, טוב לו שיפרש בשטר שמכר, אותו וכל האילנות שבו, ומשמע דסגי במה שכתב "וכל האילנות שבו".

(י) **גמ'**, אפילו הכי שופרא דשטרא הוא. הקשה בחידושי הר"ן, כיון דכתבי אינשי לישנא יתירא משום שופרא דשטרא, אף דלא צריך, ורבנן נמי מתקני למכתב הכי, אמאי מודה ר' עקיבא, בזמן שאמר לו חוץ מאלו, דאין צריך ליקח לו דרך, נימא, לשופרא דשטרא כתב הכי. ותירץ, דכי אמרינן לשופרא דשטרא, הני מילי גבי לוקח, דכיון דאתי לאפוקי מחזקה דמוכר, דאף דלא צריך לפרש, מכל מקום מפרש בהדיא, לפי שחושש שאם יסתפקו בית דין בדבר יעמידו בחזקת מוכר, וחיישינן לבית דין טועין, אבל מוכר שהוא מוחזק, ליכא למיחש, דאין הדבר מצוי שיהיו בית דין טועין כל כך שיוציאו הדבר מחזקתו, והיינו דאמרינן כל לישני יתירא דאמר מוכר, לטפויי קאתי, אבל אי אמר לוקח, לשופרא דשטרא איכוין.

(יא) **רשב"ם** ד"ה שופרא דשטרא, דאפילו אי אתי לפני בית דין טועין יהבי ליה שהרי מפורשין בתוך השטר. הקשה הסמ"ע (חושן משפט סימן רטז סק"ב), דאכתי איכא למיחש לבית דין טועין, שיפסקו ליתן ללוקח גם חרוב המורכב וסדן השקמה, כיון שנכתב בשטר מכירה סתם, דלא שייך לנפשיה כלום. ותירץ, דכולי האי לא טעו. ועוד כתב, דבית דין שאינן בקיאים בדינין רגילין להחמיר, וכל מה דאינו מוכח מתוך השטר שמכר לו, רגילין לפסוק בו המוציא מחבירו עליו הראיה, ומשום הכי, אף שכתוב בשטר שמכר לו כל האילנות, יאמרו שאין סדן השקמה והדומה לו בכלל.

(יב) **גמ'**, ואי לית ליה זבין ליה תרי דיקלי. הקשה הרשב"א, הא הוי דבר שלא בא לעולם דלא קני, ואפילו לרב הונא דאמר קונה, הא יכול לחזור בו עד שלא באו לעולם. ותירץ בשם הר"ף, דהא דאמרינן דאינו קונה דבר שלא בא לעולם, הוי דווקא כשאינו מצוי לקנות, אבל בדבר המצוי לקנות כדיקלי, קנה, וחייב להעמיד לו מקח. ודחה דבריו, דהא כל שאינו ברשותו,

דאמר כל מה שבתוכה, ולכך באגי עצמן מכר. ונשאר בצריך עיון. (י) **תוס'** ד"ה הכי גרס, בתוה"ד, דבלאו הכי צריכין אנו למימר דתרי גוויני סנטר הוו. והריטב"א ביאר, דהא דקרינן להאי גברא הממונה סנטר, הוי על שם שבר מחוונתא ממונה על הבאגי שנקראות סנטר, וכי היכי דקרינן לעיל (נה.), וזהרורי על שם שממונים על מס פרדיסי ובוסתני הנקראים זהרורי, ולכך פליגי הכא על סנטר הנאמר במתניתין, על איזה מהם נאמר. ועיין לעיל אות ז.

(יא) **בא"ד**, בתוה"ד, ומדקאמר אבל לא את שיריה דהיינו פיסקי באגי מכלל דאיירי לעיל בבאגי. אמנם הריטב"א והר"י מיגש ביארו, דאי סנטר הוי בר מחוונתא, הא כיון דסנטר מכור, כל שכן דפיסקי באגי יהיו נמכרין. ועוד ביאר הר"י מיגש, דאי אמרת דסנטר היינו בר מחוונתא, אמאי איצטריך תו למיתני סיפא "אבל לא את שיריה", דמשמע דבאגי עצמן מזדבני, השתא בר מחוונתא מזדבן, כל שכן דבאגי מוזדבני.

(יב) **רשב"ם** ד"ה את הקנים שבכרם, מכלל דאילו שתק היו מכורין בכלל שדה. הקשה הרש"ש, דמהכא אין ראייה לכרם דהיינו ב' כנגד ב' ואחד יוצא זנב, דיש לו שם בפני עצמו, והוי כמו ערוגה קטנה של בשמים, והתם מיירי בפחות מה' גפנים, או דאינן נטועין כהלכתן. ומתניתין נמי אפשר לומר דמיירי בהאי גוונא, והא דקאמר "שבכרם" לאו דווקא.

(יג) **מתני'**, חיצת קנים. ביאר הרשב"ם בד"ה חיצת הקנים, קנים הרבה הגדלים בקלח אחד. ובר"ף (לו: מדפי הר"ף) גרס, מחיצת הקנים. וכן נקט הרמב"ם (פכ"ו ממכירה הי"ב).

דף סט ע"א

(א) **גמ'**, אבנים הסדורות לגדר. ביאר היר רמה, דנמצאים במקום הגדר זו בצד זו כדרך שמסדרין אותו לבנין, ואף דלא מחברי בטינא.

(ב) **רשב"ם** ד"ה אע"ג דלא סידרם, בתוה"ד, לרבנן לא מזדבני עד דסידרן לכך דהיינו מעשה גדול ותשמיש קבוע. בהגהות הב"ח (אות ד) הגיה, דהוי מעשה גדול לתשמיש קבוע. ולכאורה נראה דהוכרח לומר כן, דהא דהרשב"ם לעיל בד"ה ואע"ג דלא, כתב, דהא דאמרן לעיל אפילו תימא ר' מאיר התם קביע הני אבני דאכפא דמתקני קרי קביעי. ואם כן משמע מהכא דאף לר' מאיר בעינן קבוע, ומאי בינייהו בין רבנן לר' מאירן.

(ג) **גמ'**, אף על גב דמטאי למחצד. ביאר הריטב"א, דמיירי דעדיין משבחת בקרקע, דאי לאו, הוי כתלושה דכל העומד ליקצר כקצור דמי, ואינה טפילה כקרקע. וכן ביאר נמי בהמשך דבריו, דהא דאמרינן דלא מכר את התלושה, ואף על גב דצריכא לארעא, הוא הדין נמי כשהיא מחוברת, ולא צריכה לארעא כלל.

(ד) **רשב"ם** ד"ה ואף על גב דמטאי למחצד, בתוה"ד, ובדלא מטאי לא איצטריך וכו' וזה הלוקח לא יניח. הקשה הרש"ש, אמאי לא יניח, ומאי שנא משיר שני אילנות, דאפילו לר' עקיבא דבעין יפה מוכר, ולכי יבשי אין לו קרקע, מכל מקום, כל זמן שלא יבשו לא מצי למימר ליה עקור אילנך וזיל. ונשאר בצריך עיון.

(ה) **גמ'**, ואת השומירה שאינה עשויה בטיט אף על גב דלא קביעא בארעא. הנמוקי יוסף (לו: מדפי הר"ף), נקט להיפך, דהיינו את השומירה הקבועה בשדה, ואף שלא שם סביבותיה טיט הרבה כמנהג העולם, דמכל מקום, כיון שמכוסה וטוחה מלמעלה, חשיבא כמחוברת. וכן ביאר הר"י מיגש, דאף דלא קביעא בארעא בטיט, שנמצא עשויה לטלטל ממקום למקום, מכל מקום, כיון שבשעת המכירה הרי היא קבועה בארץ, לא הוי כמטלטלים שאינם נמכרים בכלל השדה, כיון דהיתה קבועה בארץ, ולא היה לה שם בפני עצמה, ואף שקבועה בארץ אינה חשובה בפני עצמה, שהרי אינה עשויה בטיט, ולכך נמכרת בכלל השדה.

(ו) **גמ'**, מלבנות של חלונות מהו. ביאר הרשב"א, דהכי מספקא ליה, דאף

דף ע"א

(א) גמ', חוץ מחרוב פלוני מהו וכו'. כתב היד רמה (אות עד), דווקא היכא דלא כתב ליה כל השדה כולה בפירושו, ולא כתב ליה ולא שיירית בזבני אילין קדמי כלום, אבל היכא דזבין ליה כולה שדה, היא וכל מה שבתוכה בפירושו, ואילין מצרנהא, וכתב ליה "ולא שיירית בזבניא אילין קדמי כלום", אף דאמר ליה חוץ מחרוב פלוני, אותו חרוב הוא דלא קני, אבל שאר חרובין קנה.

(ב) רשב"ם ד"ה חוץ מחרוב, בתוה"ד, אלא אי איכא מילתא לטפויי בהאי חוץ כגון דרך מטפינן ליה כדאמר במתניתין ומודי ר' עקיבא וכו'. כתב הרשב"א, דיש לחלק, דהא דאמרין במתניתין דאם אמר חוץ מאלו דאין צריך ליקח לו דרך, היינו היכא דמשייר כל החרובין והבורות, ולכך מפרשינן ליתור לשונו בשוירא, ועוד דבמאי דשייר מוקמינן, והלכך לא שייר אלא דרך, אבל הכא דשייר חד מינייהו ואיכא אחריני דלא שייר, אמרינן דודאי אין כוונתו לשייר דרך, דהני נמי בעו דרך שלא יפרח באויר, ומאי שנא דשייר להאי ולא שייר לאחרני, אלא ודאי לשייר במה שמכר דמיו של זה.

(ג) גמ', תדע דאילו אמר ליה שדה וכו'. הקשה המחצית השקל, דהוה ליה למימר האי "תדע" לעיל כשפשט לו דלא קני. וכתב, דיש ליישב לשיטת הרשב"ם, (עיין באות הבאה). דהא ביאר הרשב"א, דהרי"ף (לו. מדפי הרי"ף) השמיט האיבעיא, משום דסבירא ליה דעל כרחק לא מיבעיא ליה כי אם לרבנן, דלית ליה לרבות דבר במה שאמר חוץ מחרוב פלוני, ומשום הכי איכא לספוקי דלמא אתי לגרועי. והוכיח נמי כדברי הרי"ף, דאי האיבעיא לכולי עלמא, מאי פריך ליה מברייתא, דלמא הוי כר' עקיבא דקיימא לן כוותיה, ולכך אמרינן דגם שאר לא קני, והא דהזכיר חרוב פלוני כדי לשייר דרך, וכתב, דלרשב"ם בעל האיבעיא הוא המקשה, ואם כן יש לומר דידע בנפשיה דהאיבעיא לכולי עלמא, בין לר' עקיבא ובין לרבנן, ולכן הוי סלקא דעתך נמי דפשטינן לכולי עלמא. ולפי זה מיושב אמאי אמר האי תדע רק השתא, כיון דבא ליישב למה לא הניח פירוש הברייתא כסלקא דעתך של המקשן.

(ד) רשב"ם ד"ה אלא לא קני הכי נמי לא קני, כלומר אלא וכו'. ביאר הרשב"א, דסבירא ליה לרשב"ם, דאפילו הוי לשון מיותר ולטפויי מילתא קאתי, איכא למימר דלשייר לו דרך קאמר, וכדאיתא לקמן (עא.), דמודה ר' עקיבא בזמן שאמר לו חוץ מאלו, דאין צריך ליקח לו דרך. והקשה, דלפי זה לא אתי שפיר בעיא ד"חוץ מחצי חרוב", דאי כוונתו לשייר דרך, משייר לחציו ולא לכולו. וכתב דיש מפרשים, דלא איבעיא לן אלא לרבנן דאמרי דאין צריך ליקח לו דרך. וכתב דלכך הרי"ף (לו. מדפי הרי"ף), השמיט דין זה. דהא קיימא לן כר' עקיבא.

(ה) רשב"ם ד"ה ואית דגרס, בתוה"ד, באותו שדה שמכר שייר לעצמו דמי ההוא שדה דקאמר חוץ משדה פלוני. כתב הריטב"א, דאם לא נשאר בשדה ט' קבין, כל המכר בטל, דהא מכר לו שדה.

(ו) גמ', בעא מיניה וכו' המפקיד אצל חבירו בשטר. הש"ך (חושן משפט סימן סט סק"ד), הביא את קושיית הרשב"א, לסוברים דהוציא עליו כתב ידו נאמן לומר פרעתי, משום דאינו מקפיד להניחו כיון שאינו גובה בו ממשועבדים, בשטר פקדון נמי אמאי אינו נאמן לומר החזרתי אלא דווקא במגו. ותירץ הש"ך, דלכך אינו גובה בשטר פקדון ממשועבדים, כיון דיכול לטעון החזרתי במגו דנאנסו. ועיין בפני שלמה.

(ז) גמ', שם. הקשה הריטב"א, מאי מיבעיא, הא מספקינן לעיל (ה): אי אמרינן מיגו במקום חזקה ולא איפשיטא. ותירץ, דאין כל החזקות שוות, דהכא אמרינן מיגו, ואף דצריך שבועה דאורייתא. והאור שמח (פכ"ב מעדות) ד"ה ובוזה ביאר, דהכא שאני, דניתן על מנת כן שלא יהא נאמן לומר החזרתי, דאי לא תימא הכי למה ניתן לו שטר זה. והקצות החושן (סימן מז סק"ד) ביאר, דבשטר פקדון לא שייך חזקה, כיון דיכול להיות שנאנס, ופטור בכך.

חשוב דבר שלא בא לעולם. ועל כן כתב, דהא דאמרינן הכא דיקנה, לא לענין לחייב את המוכר לקנות, אלא שאם רצה שיהיה ממכרו קיים, יקנה לו שני דקלים. [וכן מוכח מדברי הרשב"ם בד"ה זבין ליה דכתב, דיקנה לצרכו וכו' שלא יהא מחוסר אמנה. וכן כתב הרא"ש (סימן יב), דזבין ליה כדי לעמוד בדיבורו]. ודחה הרשב"א, דהא משמע מדבריו, דהלוקח מקפיד בדבר ואינו רוצה לקנות את השדה כיון שאין לו שני דקלים, ולכך אמרו שאם רוצה להכריח הלוקח, דזבין ליה תרי דיקלי, והא כיון דהוי מקח בדבר שלא בא לעולם, שניהם יכולין לחזור בהם. ועוד הקשה, דהא הוי שני מכירות, השדה והדקלים, ואף שאין לו דקלים, מכירת השדה קיימת. ותירץ, בשם בעל העיטור, דלא אמרינן דבר שלא בא לעולם, אלא כגון פירות דקל, דשניהם יודעים ומתנים בדבר שלא בא לעולם, אבל אם המוכר מתנה בדבר שלא בא לעולם ועל דעת כן נותן לו לוקח את מעותיו, הרי הוא מחוייב לקיים לו תנאו.

(יג) גמ', ואי משעבדי פריק ליה. ביאר התוס' רי"ד, דאם יש לו דקלים ועשאן אפותיקי לבעל חובו, חייב לפרוע לבעל חוב ולהוציאן מיד שיעבודם וליתנם לו, ואינו יכול לומר לו יהיו בידך, ואם יטרפו ממך אני אפצם לך, דכיון שעשאן אפותיקי בכל שעה יכול לבא ולהוציא מידו. וכן הדין אם רוצה להקנות לו אחרים, דאינו מתרצה הלוקח אם הם טובים, דיכול לומר לו לא מכרתה לי אלא שלך, ותפרע בעל חובך ותנם לי, או תתפייס עמו שישלך שיעבודו מעליהם.

(יד) גמ', ואי לאו מקח טעות. ביאר היד רמה (אות עא), דלא מצי למימר ליה יהיבנא לך תרי דיקלי מעלמא. וכתב, דהוא הדין גבי לוקח, דאי בעי לקיומי למקח על מנת לגבות מן הדמים לאו כל כמיניה.

(טו) רשב"ם ד"ה אי אית ליה דיקלי, לבד אותן שבשדה המכורין בכלל שדה דמכירה אחרת היא. הקשה התוס' רי"ד, הא אמרינן דשופרא דשטרא הוא למיכתב דיקלין תאלין והוצין, אף דאי לא כתב נמי קנה, והכי נמי כי אמר "ודיקלי", על הנהו דיקלי קאמר. לכך ביאר, דכל הלשונות שהגמ' נוקטת, מיירי כשאין בשדה דקלים, ואתי למימר דיש חילוק בין לשון ללשון. דאם אמר "ארעא ודיקלי", יהיב ליה תרי דיקלי בשדה אחרת, כיון שאין שם דקלים, ולא הוי מקח טעות, דהא לא אמר שיש דקלים באותה שדה. ואי אמר "ארעא בי דיקלי", היינו דחויא לדיקלי, וקנה, אף שאין שם דקלים, וגם אינו צריך ליתן לו דקלים אחרים. ואי אמר ליה "ארעא בדיקלי", היינו שדה שיש שם דקלים, ולכך אם אין שם דקלים, הוי מקח טעות.

(טז) תוס' ד"ה ארעא, בתוה"ד, מיהו השתא גרע. וברשב"ם ד"ה אי אית ליה, הקשה אהאי פירושא, דלפי זה איבעי ליה למימר לא יהיב ליה אלא תרי דיקלי. ותירץ התוס' הרא"ש, דנקט הכי, אגב דבעי למימר זבין ליה תרי דיקלי, פריק ליה תרי דיקלי, ומשום הכי נקט נמי האי לישנא דיהיב ליה תרי דיקלי.

(יז) גמ', אי דיקלא בישא הוא כל שכן הנך. כתב הנמוקי יוסף בשם הרשב"א (לו: מדפי הרי"ף), דאם היו שם אילנות אחרים טובים מהדקל שאמר, לא אמרינן כל שכן הנך, אלא מאותו המין שמשייר בפירושו, דמסתמא הכל מכור.

(יח) רשב"ם ד"ה כל שכן, בתוה"ד, ומיהו אם יש בשדה דיקלי בישא טפי מהאי אינהו מזדבני בכלל. כתב השולחן ערוך (חושן משפט סימן רטז סק"ד), דאם דקל רע הוא ששייר, לא קנה מהדקלים כלום. והרמ"א כתב, דיש אומרים דדוקא הטובים ממנו לא קנה, אבל כל האילנות הפחותים ממנו או אפילו כיוצא בו, קנה. וביאר הסמ"ע (שם), דדעת המחבר, דאמרינן נמי דדעתו היה לשייר לנפשו אף הדקלים הפחותים מזה, אלא דלא נחית לדיקדק כולי האי לברר היותר גרוע ולומר עליו חוץ מזה. ודעת הרמ"א, [נהיה נמי דעת הרשב"ם], דכיון דמן הדין היו כולם מכורין, ומשום הכי כל שנוכל לומר בשום צד שלא שיירו, הרי הוא בכלל המכירה.

הדרך היוזמית

מסכת בבא בתרא דף ע' - דף ע"א

יב השו"ן - יג השו"ן התש"ע

מאי בעי, והא אכתי איכא מחצה מלוה דחייבין לפרוע, ולכך נשאר השטר אצלו. ותירץ, דאם כן היה לו לכתוב שובר.

טו גמ', מאי לאו בהא קמיפלגי דמר סבר דשטרך בידי מאי בעי. הקשה הקיקון דיונה, דלפי דברי המקשה אמאי פליגי בשטר היוצא על היתומים, ליפלו בשטר כיס היוצא עליו. ותירץ, דאי הוה פליגי בדידיה, היה צריך להאריך, דאם טוען החוזרתי גובה כולו, ואי טען נאנסו אינו גובה כולו, ולכך נקט בדיתמי, דבסתמא אינם טוענים כלום, אלא בית דין טוענים לפניהם, ואז גובה כולו, משום דטענת נאנסו אינו מועיל, כיון דלא שכיחא, וטענת החוזרתי לך אינו מועיל, משום דשטרך בידי מאי בעי.

טז גמ', שם. הקשה בחידושי הגר"ע, מנא לן למידק דשטרך בידי אלים כל כך, דלהוי אנן סהדי דלא נהמניה במגו, דלמא לא אלים אלא לעשות טענת פרוע לטענה גרועה מאוד, דאנן לא נטעון ליה. וכתב, דלמא נאמן במגו, אלא דהחזקה דשטרך בידי מאי בעי אלים לעשות פרוע לטענה דלא שכיחא, דאינו שכיח לפרוע ולהניח השטר, ולכך לא טענינן פרוע, כי היכי דלא טענינן נמי נאנסו, משום דהוי טענה דלא שכיחא. ונשאר בצריך עיון.

יז תוס' ד"ה מאן דאמר נשבע וגובה. ואם תאמר וכו' דנטעון ליתמי נאנסו וכו'. **והבעל המאור** (לו. מדפי הרי"ף) תירץ, דלא טענינן נאנסו, דאם איתא דנאנסו, מימר הוה אמר, משום דהוי טענה שאין המלוה יודע, ואין הלוח יכול לסמוך על ידיעתו של המלוה, אבל לגבי טענת החוזרתי, הלוח סומך על ידיעתו של המלוה, ומתרשל באמירתו עד שעת מיתתו.

יח בא"ד, בתוה"ד, ואף על גב דאבוהון הוי מהימן לומר שנאנסו מיהו לא טענינן להו. אמנם **הרמב"ן** (במלחמות) כתב, דודאי טענינן ליתמי נאנסו, דאי לא, אף טענת חזרה לא נטעון להם, שהרי אין נאמנות טענה זו אלא מחמת טענת נאנסו, וכיון שאין אנו יכולין לומר נאנסו, היאך נטעון החוזרתי לך, ואף שאביהם היה נאמן בהאי טענה, משום שהיה לו לומר נאנסו, אבל אנו שלא יכולין לומר נאנסו, היאך אנו נאמנים לטעון החוזרתי לך, דמאחר שהיסוד הרוס היאך יתקיים הבנין.

דף ע"א

א מתני', במה דברים אמורים במוכר אבל בנותן מתנה נותן את כולה. כתב **הר"י מיגש**, דקאי דווקא בהני דהוו בתוך השדה, כגון חרוב המורכב וסדן השקמה וכל הני מילי דאמרינן דליתניהו בכלל המכירה, דמכל מקום איתניהו בכלל נתינה, אבל מאי דלא קאי בתוך הבית ובחצר, כגון יציע ובחדר שלפנים ממנו, כי היכי דליתניהו בכלל מכירה, ליתניהו נמי בכלל מתנה, דהא לא קיימי בתוך הבית אלא סמוכין לו, ובית יהיב ליה ולא הני, ומאן דסבר דבמוכר אין לו דרך עליו, הוא הדין נמי במתנה, כיון דלא הוה בתוך השדה. **וביד רמה** כתב, דאפילו בדבר שאינו עומד בתוך הדבר המכור אלא לפניו ממנו, היכא דהוי תשמישו לתוכו, כגון יציע, קני בסתמא. (ועיין לקמן באות ז).

ב מתני', המחזיק בנכסי הגר החזיק בשדה זכה בכולם. הקשה **הריטב"א**, דהיאך עדיף בזה מלוקח, דאיכא דעת אחרת מקנה, **ולעיל** (סב:) אמרינן לגבי מצרים, דלוקח זוכה בהם, מה שאין כן בנכסי הגר איתא **לעיל** (נג:), דלא זכה במיצר. ותירץ, דבנכסי הגר אי הוי בתוך השדה, קונה, כיון שאין מי שיעכב עליו מלקנות, מה שאין כן במוכר שמעכב מלקנותו לזה, מפני שהוא חשוב וראוי לעצמו, אבל במה שעומד חוץ לשדה, כגון מיצר אין כח בחזקה לחודא לזכות בו, אלא כשיש שם דעת אחרת מקנה, דכיון דמסתמא אין לו לעכב לעצמו, אם כן מסייעו בקנייתו.

ג מתני', שם. ביאר **הרש"ש**, דהא דקתני לגבי האחין שחלקו "זכו", ולגבי נכסי הגר "החזיק", משום דחלוקת האחין אינה צריכה חזקה גמורה, דסגי בהילוך.

ד רשב"ם ד"ה זכה בכולה, אפילו בור גת ושובך שבשדה קנה וכו' להסתלק

ח גמ', ולימא ליה שטרך בידי מאי בעי. הקשה **הרשב"א**, מאי קשיא לרב עמרם, והא איהו בעי מעיקרא אי אמרינן מגו כי האי ונאמן, אי לאו, משום דאמר ליה שטרך בידי מאי בעי, ואהדר ליה דנאמן משום מגו. עוד הקשה, דמאי רבותא איכא בהא דאמר אי טעין נאנסו מצי אמר ליה שטרך בידי מאי בעי, הא היינו דאהדר ליה מעיקרא. ותירץ, דרב עמרם קבעי דינא וטעמא, וכי אהדר ליה רב כהנא דנאמן, אכתי קבעי מיניה טעמא, ואהדר ליה דאי אמר נאנסו, מצי אמר ליה שטרך בידי מאי בעי, ואמאי לא שקלתיה לשטרא מההיא יומא, אלא מאי איכא למימר, דלמא לא איזדמן ליה עד השתא ונאמן, הכא נמי נאמן בההוא מגו. [ולכאורה נראה דלכך כיון **הרשב"ם בד"ה וליטעמיך**, דכתב דלא הוי מגו במקום עדים]. עוד כתב, דהא דקאמר ולימא ליה שטרך בידי מאי בעי, לאו רב עמרם קבעי לה אלא תלמודא.

ט תוס' ד"ה או דלמא, בתוה"ד, ולא אמר אם כן שטרך בידי מאי בעי. **והרמב"ן** תירץ, דשאני התם דכל זמן דלא הוי מקוים, לא חשיב שטר כלל, דהפה שאסר הוא הפה שהתיר, אבל הכא הוי שטר על כרחו, ודלמא לא מהני מגו לביטוליה, כיון דאמר ליה שטרך בידי מאי בעי.

י תוס' ד"ה ולימא ליה, לאו משום מיגו במקום עדים קפריך דאם כן מאי משני. ביאר **המהרש"א**, דתוס' לא ניחא להו לפרש כמו שפירש **הרשב"ם בד"ה וליטעמיך אילו**, דלא הוי מגו במקום עדים, דהא עביד איניש למידיחיה. דלפי דבריו, עיקר התירוץ חסר מן הספר, דמאי משני דכי אמר נאנסו מי מצי וכו', הא המקשה נמי ידע, אלא דהוה סלקא דעתיה דהך טענה דהחוזרתי הוה כמגו במקום עדים. ועוד כתב, דדברי הרשב"ם דחוקים, דאם כן, מאי פריך טפי רב עמרם לרב חסדא, הא איהו גופיה קמיבעיא ליה אי נימא מגו, ואם כן תיקשי ליה לנפשיה, ולימא ליה שטרך בידי מאי בעי. (ועיין לעיל אות ח).

יא [בא"ד, הא כי אמר נאנסו לאו מוכחא מילתא דלאו קושטא קאמר דאף על פי שהשטר בידו יכול להיות שנאנסו. ולפי דברי **הרשב"א** (הובא לעיל באות ח), יש ליישב דגם כשנאנסו הוה ליה לישקול לשטרא מהאי יומא, והא דלא שקיל משום דלא איזדמן ליה, ואם כן אף במפקיד שייך למימר כן. (ונראה דזו נמי כוונת **הרשב"ם**). (נ.ו.).]

דף ע"ב

יב תוס' ד"ה סוף סוף, בתוה"ד, שבעת היסת קאמר. הקשה **הקובץ שיעורים** (אות רצ), הא אין נשבעין היסת על טענת שמא. ותירץ, דתקנת היסת היתה, שיהא דין כופר הכל כדין מודה במקצת, אבל לא יותר חמור, ומשום הכי בטענת שמא, דגם מודה במקצת פטור, לא תיקנו היסת, אבל בשבעת נאנסו, דהיכא דמודה במקצת נשבע על טענת שמא, איכא היסת בטענת שמא דכופר הכל.

יג בא"ד, בסוה"ד, ואומר ר"ת דהך שבעת דהכא דרבנן. **הש"ך** (חושן משפט סימן רצו סק"ג), הביא דעת **הטור** דכתב, דבטענת החוזרתי בעי שבעת דאורייתא, ודלא כמו שכתבו התוס'. וגם התוס' לא כתבו כן, אלא לשיטת ר"ת דסבירא ליה דבעינן נמי הודאה במקצת, אבל למאי דקיימא לן דלא בעינן הודאה במקצת בטענת נאנסו, אם כן גם שבעת זו מדאורייתא. וכתב **הש"ך**, דלא הוי שבעת דאורייתא ממש, אלא כעין דאורייתא דהיינו שצריך לישבע בנקיטת חפץ. והקשה **הקובץ שיעורים** (אות רפט), דאם כן, ליכא מגו כלל. ותירץ, דכיון דמדוברנן צריך לישבע גם בטענת החוזרתי, איכא מגו. עוד תירץ, דבנאנסו חיוב השבעה הוי רק אחר טענתו, וקודם שטען אכתי ליכא חיוב שבעה, וכל זמן שלא נתחייב בשבעה אפשר להאמינו בטענה אחרת במגו דנאנסו, ואם כן, איכא מגו גם אם לא יתחייב שבעה על טענת החוזרתי.

יד גמ', לימא בפלוגתא שטר כיס היוצא על היתומים וכו'. הקשה **הרשב"א**, דהיאך אפשר לומר דטעמא דדייני גולה, משום דמצי אמר ליה שטרך בידי

הדרגת היוזמי

מסכת בבא בתרא דף עא - דף עב

יג השו"ן - יד השו"ן התש"ע

בכנסין בכלל מכירת השדה, הרי הן משוירים לעצים וצריך לקוצצן כדי שלא יהיו יונקין משדה הלוקח, ואם קוצצן, אמאי צריך ליקח דרך. ותיריך, דהמקדיש את השדה כולו בפירושו, אי אפשר לו לשייר אילנות לפניו, מפני שהן יונקין משדה הקדש, ואי אפשר דהשדה תהיה מוקדשת, ואילנות של הדיוט יונקין ממנו, דבשלמא אם היה משייר קרקע של הדיוט, דמשייר גוף הקרקע, אבל אי אפשר לשייר יניקה בשדה הקדש.

(יג) תוס' ד"ה ואי סלקא דעתך, ותימא לר"י דמכל מקום לאו מדנפשייהו ינקי. והרמב"ן תריך, דנהי נמי שלא שייר לעצמו לגמרי אלא הקרקע הטפילה לאילנות, שהרי הלה זורע את השאר שהקדיש, מכל מקום, כיון דנחת לשוורא, שייר בגוונא שיהא לו רשות לקיים שם אילנותיו כדי שלא יינקו משדה הקדש.

(יד) גמ', הא קא משמע לן דאי נפלו הדר שתיל להו. ביאר התוס' ר"ד, דאף דתנן ואם מתו אין לו קרקע, ומשום מוכר בעין רעה מוכר, ואם כן הוא הדין להיכא דשייר אילנות לפניו, דבעין רעה מוכר, דאם מתו יש לו קרקע. מכל מקום, הוה אמינא, דיש לו קרקע ליטע בו ירק כגון כורכמא דרישקא, שאינו מכחיש את השדה, אבל אילן שמכחיש את השדה ביניקתו ט"ז אמות לכל צד, לא שייר לעצמו אלא כל זמן שהוא קיים, אבל השתא דנעקר לא ישתלנו, קא משמע לן.

(טו) רשב"ם ד"ה נפקא מיניה, (בנמשך לעמוד הבא), לא אתא לאשמועינן אלא דאי נפל הדר שתיל להו, מה שאין כן בדרך בור ודוה. והרמב"ן כתב, דקא משמע לן, דלא תימא דאין שיוור עין רעה לרבנן אלא לדבר המסוים, אבל שני אילנות כיון דלא חשיב כשדה אילן, לא שייר לנפשיה אלא כורכמא דרישקא.

(טז) בא"ד, ומעיקרא נמי הוה ידעינן דאתא רב הונא לאשמועינן דאי נפלו הדר שתיל להו. אמנם הרמב"ן כתב, דיש לפרש, דמעיקרא קסלקא דעתך, דמשייר קרקע לגמרי, כדי שלא יהא לבעל קרקע עסק עמו, ומשייר נמי כדי שיהא לו רשות לקיים שם אילנותיו אלו, ואם מתו הרי הקרקע שלו, אבל לא שיטע אחרים תחתיהן, כדי שלא יהיו שרשים יוצאין בתוך של חבירו, דאין לו רשות להזיקו, שלא על דעת שדה אילן שייר שניים, והשתא אמרינן, דקא משמע לן, שקנה קרקע לגמרי שאם מתו יטע אחרים תחתיהם.

דף עב ע"א

(א) גמ', הקדיש שלשה אילנות וכו' הרי הקדיש את הקרקע. הקשה האבן האזל (פ"ג מאישות ה"ב), דאמאי בהקדיש שניים אינו קדוש מספק, כדאיתא לקמן (פ"א:), דמספק מכור עם הקרקע. ותיריך, דדבר שאיסורו נמשך מדין ממון, גם האיסור תלוי בדין ממון, וכיון שבדיני ממון שייך להדיוט מדין מוחזק, אם כן, בטל איסור הקדש מיניה.

(ב) גמ', פחות מכאן או יתר על כן. ביאר היר רמיה, דלא קאי אפחות מבית סאה, דהא כל כמה דלא מקרבי בתוך ד' אמות להדידי לאו רצופין נינהו. ולא קאי נמי אפחות מ' נטיעות לבית סאה, דהוי מפוזרין, דאם כן, היינו יתר מכאן. אלא קאי אשלשה אילנות, או יתר מכאן, דהיינו שלשה אילנות ממטע עשרה ליתר מבית סאה דהוה מפוזרין.

(ג) רשב"ם ד"ה ולא עור, בתוה"ד, אפילו חזר והקדיש את הקרקע אחר שהקדיש את האילנות בזה אחר זה וכו'. הקשה הרש"ש, דאי קאי כשהקדיש בזה אחר זה, הוה ליה למימר "אלא אפילו חזר והקדיש את הקרקע" בלבד. לכך כתב, דמיירי אפילו הקדישן בבת אחת ונטועין כסדרן, וכיון שהקדיש את הקרקע בפירושו אחר כך, גלי דעתיה דמעיקרא לא התכוין אלא להקדיש את האילנות בלבד.

(ד) רשב"ם ד"ה אבל מקדיש, כדקתני סיפא בד"א. ביאר היר רמיה, דמדללא אשמועינן פלוגתא דר' עקיבא בסיפא כדאשמועינן ברישא גבי מוכר לענין דרך, משמע דסיפא דברי הכל, וליכא מאן דפליג עליה אלא ר' שמעון

זה משל זה נתכוונו. וכן ביארו נמי בתוס' ד"ה האחין שחלקו. אמנם הרש"ש כתב, דמתניתין לא אתיא לאשמועינן אלא דלא תימא דהוי ב' תשמישין, ולא תהני להו חזקת השדה, כמו חולסית ומצולה, דאמרינן לעיל (סז.), דללישנא קמא דרבא לא קנה, קא משמע לן דמהני. וכתב, דמיירי שפירושו להדיא עם הבור.

(ה) רשב"ם ד"ה החזיק בכולה, בתוה"ד, מיהו ליכא מיצר. הקשה הרש"ש, דהא איתא לעיל (נד.), דשמואל סבירא ליה דלא קנה אלא מקום מכושו. וכתב ליישב על פי מה שכתב המהרש"א לעיל (נו.), לבאר את כוונת הרשב"ם לעיל (נו.) בד"ה וקבעי, דלמאי דמסיק כדאזיל תיירא, מצינו למימר דאליבא דשמואל נמי סגי בהכי ולא פליג בהא אדרב. ואם כן, הכא נמי מיירי דאזל תיירא.

(ו) רשב"ם ד"ה זה היה לו, נותן מתנה כיון דרגיל ליתן בעין יפה וכו'. והריטב"א ביאר, דגבי מתנה, כיון דנותן בחינם ואינו ירא כלל, היה עליו לפרש חוץ מדבר פלוני, כיון דהמקבל ישתוק ויקבל מה שיתנו לו, אבל במכר לא היה למוכר לפרש, אלא על הלוקח שנתן מעותיו, כיון דהמוכר מתיירא לפרש, שמא לא ירצה הלוקח ליקח, וסומך כי כל העולם יודעים שהוא ימעט במקחו כל מה שיוכל.

(ז) גמ', הכא נמי מאן דיהיב מתנה בעין יפה יהיב. כתב היר רמיה, דשמעינן מהכא, דאפילו במידי דלא משמע בכלל זביני, כגון חדר ויציע וגו' וכיוצא בהן דהוה רשות אחרת, קני להו מקבל מתנה, דאי הכא דאמר דאחזיק מאה גולפי ואשתכח דמחזיק מאה ועשרין, וקני כוליה, כל שכן היכא דאמר ביתא סתמא. (ועיין לעיל באות א).

(ח) גמ', שם. הקשה הריטב"א, דלא דמי כלל, דהכא אמר שיעור מפורש. ותיריך, דמתניתין דקתני נותן את כולן בעין יפה, ומה שלא הזכירם בפירושו, היינו שהיה אומר מעט ועושה הרבה, וימצא שם יותר ממה שאמר, הכא נמי לפי שלא היה ברי לו השיעור, תפס המועט ואמר מאה, אבל דעתו היה על הכל.

(ט) גמ', הני מילי גבי בור ודוה דלא מכחשי בארעא. ביאר הרמב"ן, דלפי שהבור והדוה עצמן ארעא אחרית, ואין ללוקח עסק בהם, ובתוך שלו אין מכחישין כלום, אלא זה עומד בשלו וזה עומד בשלו, ומשום הכי לא נחית לשוירי במה שמכר, אלא הם עצמן ומקומן משוירים, לפי שאינם בכלל המכר. אבל גבי אילנות דמכחשי בארעא, חושש שמא יאמר לו לעקור מעכשיו, ויהיב דעתיה ומשייר בארעא דלוקח, וכיון דנחית לשיורא, שייר קרקע לגמרי שלא יהא ללוקח עסק בהן.

(י) תוס' ד"ה אמר רב הונא, בתוה"ד, מאי קאמר רב הונא אף על גב דאמרי וכו' אם כן מאי קאמר ואפילו לר' עקיבא. הקשה המהרש"א, דאמאי לא הקשה בפשטות, דמאי קאמר רב הונא "אף על גב", הא ודאי אי סבירא ליה לרבנן דקונה ב' אילנות קנה קרקע, משום דמוכר בעין יפה מוכר, טפי הוה ליה לאשמועינן דשייר ב' אילנות דקונה קרקע, ולא מכר בעין יפה. [וכמו שהקשו הרמב"ן והרשב"א].

דף עא ע"ב

(יא) גמ', הואיל ויונקין משדה הקדש. כתב השיטה מקובצת בשם הר"ן, דאינו אלא מדרבנן מפני מראית העין. וברשב"א (נדרים כט.), משמע דהוי מדאורייתא. וביאר הקובץ שיעורים (אות רצב), דתליא בפלוגתא דמשכיר בית זה והקדישו המשכיר, האם מותר לשוכר לדור בו. וכתב, דמסוף דברי הר"ן משמע, דטעמיה משום דעל מנת כן הנחיל יהושע את הארץ.

(יב) גמ', אלא ר' שמעון דאמר כר' עקיבא ורב הונא דאמר כרבנן. הקשה הרשב"א, דכי אמרינן דר' שמעון כר' עקיבא אכתי קשיא, דמכל מקום לכולי עלמא יניקתו משוירת למוכר, כל ימי העץ, ומנפשייהו קא ינקי. ואין לומר דלר' עקיבא דאמר מוכר בעין יפה מוכר, חרוב המורכב וסדן השקמה שאינן

לחודיה.

(ה) **גמ'**, מקדיש נמי בעין רעה מקדיש. כתב השיטה מקובצת בשם הראב"ד, דהא דמשייר במקדיש לאו כמלא אורה וסלו, דהא קפיד על יניקתן, אלא צריך להם שש עשרה אמה, דהוא שיעור יניקתן.

(ו) **תוס' ד"ה אלא פשיטא**, אבל כר' עקיבא לא מצית לאוקמה וכו'. ביאר הקיקיון דיונה, דהתוס' אזלו לשיטתם דר' עקיבא סובר גבי לוקח דאין לו קרקע, ואם כן, היה אפשר לומר דר' שמעון סבירא ליה כר' עקיבא, דגם הקדיש אילן אין לו קרקע. ותירצו, דכיון דסבירא ליה לר' עקיבא במוכר בעין יפה, אית לן למימר נמי דמקדיש בעין יפה טפי מקדיש, ואף דבאילן סבירא ליה דלא מכר בעין יפה, מכל מקום, כיון דבעלמא סבירא ליה דמוכר בעין יפה, לכך הקדש עדיף, מה שאין כן לרבנן דלא נחתי כלל לעין יפה.

דף עב ע"ב

(ז) **גמ'**, ואלא קשיא הואיל ויונקים משדה הקדש. כתב היר רמה, דבשלמא ממתינתין דמודה בה ר' שמעון גבי חרוב ושקמה לא קשיא, משום דאיכא למימר דכי מודו גבי חרוב ושקמה לאו משום דיונקין משדה הקדש, אלא משום דמיני אילנות הן, וכיון דדעתו להקדיש לאילנות, אקדיש לכל מיני האילנות ואפילו חרוב ושקמה.

(ח) **גמ'**, אלא ר' שמעון לדבריהם דרבנן קאמר להו. כתב הרשב"א בשם הר"ז הלוי, דהשתא קיימא לן שמעתתא דרב הונא כדמעיקרא ואפילו לר' עקיבא, ואי נפול לא הדר שתיל להו. ותמה הרשב"א, דאפילו מעיקרא דבעי למימר כר' עקיבא, הוה סבירא ליה דאי נפיל הדר שתיל להו. וכן הוכיח נמי, מדמשמע מדברי רב הונא דמאי דלית ליה ללוקח שני אילנות, אית ליה למשיירן, ולוקח מצי לקיימן עד שייבשו. אך דחה לאותה ראייה, דאילו לוקח שני אילנות אין לו קרקע כלל אלא לימי העץ, וכשייבשו עוקרן, והקרקע חוזר לבעלים, מה שאין כן מוכר קרקע ושייר אילנות לפניו, יש לו קרקע, ואם מתו לא יטע אחרים, אלא שמקומן שלו למישטח ביה פירי, ובהא עדיפא מלוקח.

(ט) **גמ'**, שם. הקשה הריטב"א, אמאי לא אמרינן דר' שמעון לדבריו דנפשיה קאמר, והכי קאמר, לא הקדיש אלא חרוב המורכב וסדן השקמה, שאילו משיירן היה משייר קרקע הואיל ויונקים משדה הקדש אם לא ישייר קרקע. ותירץ, דאילו הוה ליה לר' שמעון שום עין יפה בהקדש, שלא לשייר חרוב וסדן כדי שלא ישייר קרקע, לא היה אומר פדיון אחד לקרקע ולאילנות, דכל דאית ליה שום עין יפה בהקדש, עושה שני פדיונות.

(י) **רשב"ם ד"ה ואלא קשיא**, אדמקשינן לרב הונא תקשי דר' שמעון אדר' שמעון. כתב המהרש"א, דאף דבלאו רב הונא הוה אמינא דאי נפלי לא הדר שתיל להו. מכל מקום, בלאו רב הונא פשיטא לן דמצי לזרוע תחתיהן, כיון דמשייר לעצמו, ואם כן, אינם יונקים משדה הקדש.

(יא) **רשב"ם ד"ה אלא לדירכו, בתוה"ד**, אילו עשיתם מקדיש כמוכר לר' עקיבא. הקשה הקובץ שיעורים (אות רצד), הא השתא קיימינן דאפילו לר' עקיבא שייר קרקע. ובשו"ת הרשב"א (ח"ד תשובה מה) ביאר דברי הרשב"ם, דר' שמעון קאמר לרבנן, לדידכו דאית לכו מוכר בעין רעה מוכר, ואפילו במה שאמר בפירוש, שייר בו, מה שאין כן לר' עקיבא דכל מה שאמר בפירוש אינו משייר, ולכך צריך ליקח לו דרך, ובמקדיש דין הוא שיכניס אף מאי דלא פירש, כגון חרוב המורכב ושובר, דכח הקדש עדיף, ומקדיש בעין יפה טפי ממוכר, אם כן, אפילו סבירא לכו במקדיש עין יפה, דיה שתהיה עין יפה במקדיש, כעין יפה דמוכר לר' עקיבא, דהיינו שלא יהיה משייר בגוף השדה כלום, ולכך ראוי להיות חרוב המורכב וסדן השקמה מוקדשין, הואיל ויונקים משדה הקדש, אבל בור ודות שאינן בכלל שדה, לדידכו אינם מוקדשין. ורבנן אהדרו ליה, דלא שנא, כלומר דמקדיש בעין יפה גמורה הוא מקדיש כר' עקיבא.

(יב) **גמ'**, מנין ללוקח שדה מאביו והקדישה ואחר כך מת אביו הרי היא כשדה אחוזה. הקשה האור שמח, (פ"ד מעבדים ה"ה), הא אין אדם מקדיש דבר שאינו שלו, וכשהיתה תחת אביו הרי היתה שלא ברשותו, ואם כן כשירשה אחר כך מאביו אמאי לא תצא מיד הקדש ביובל כדיון שדה מקנה, שאף אם לא נגאלה מיד ההקדש אינה יוצאה לכהנים ביובל. ותירץ, דכיון דאם הקדישה לכשימות אביו, הוי הקדש מעליא, משום הכי השתא נמי חיילא ופשטה בכולה.

(יג) **גמ'**, יצתה זו שהיא שדה אחוזה. ביאר הריטב"א, שהרי יורש הזכות שהיה לאביו בקרקע שהיתה חוזרת לו ביובל, ולהא נמי צריכי קרא, כיון דעיקרו שדה מקנה.

(יד) **גמ'**, אלא לאו משום דאזלי בתר פדיון. הקשה התורת חיים, דלמאי דסלקא דעתך, דטעמא דר' שמעון משום דאזיל בתר פדיון, אם כן קרא ד"אשר לא משדה אחוזתו" למה לי. ותירץ, דאי כתיב "ואם את שדה מקנתו יקדיש לה", הוה משמע דבשעת הקדש תליא מילתא, דכל שהוא מקדיש שדה מקנתו פודהו בשווי, אף דבשעת פדיון הוי שדה אחוזתו, דשאני הכא דגלי קרא, לכך איצטריך למכתב "אשר לא משדה אחוזתו", לומר דהיינו בשדה שאין ראוייה להיות שדה אחוזה.

(טו) **רשב"ם ד"ה שהיא שדה אחוזה**, דאילו לא מת אביו היתה חוזרת ביובל. העיר הפני שלמה, דהרשב"ם לעיל בד"ה דהא שמעינן, ביאר, דהחילוק בשדה אחוזה לפדותה בסלע ופונדיון לשנה, ואילו הכא בדברי ר' מאיר כתב, דהחילוק לענין החזרה ביובל. וביאר, דכיון דאמרינן דטעמא דר' יהודה ור' שמעון משום דאזלי בתר שעת היובל, מה שאין כן לר' מאיר דלא תלה בפדיון, לכן מפרש לדבריו, החילוק לענין החזרה ביובל, דהוי אליבא דכולי עלמא.

(טז) **רשב"ם ד"ה דהא שמעינן**, המקדיש שדה מקנה פודה בשווי אבל בשדה אחוזה זרע חומר שעורים בחמישים שקל כסף. כתב המהרש"א, דעיקר החילוק בין שדה מקנה לשדה אחוזה, ששדה מקנה חוזרת לבעלים ביובל ואינה מתחלקת לכהנים, אבל שדה אחוזה מתחלקת ביובל לכהנים. והחילוק דנקט הרשב"ם פליגי בה במסכת ערכין.

פרק המוכר את הספינה

דף עג ע"א

(א) **מתני'**, ובזמן שאמר לו היא וכל מה שבתוכה כולן מכורין. כתב הרש"ש, דנראה דלשון זה לא מהני, אלא אם היו בתוכה בשעת מכר, אבל אם אמר לו וכל מה שראוי להיות בתוכה, מכורין, אפילו לא היו בתוכה..

(ב) **רשב"ם ד"ה אסכלה**, כבש של הספינה שעולין בו וכו'. ובר"י מיגש כתב, דהוא בית הכסא שבספינה.

(ג) **גמ'**, אמר רבה אשתעו לי נחותי ימא וכו'. ביאר הריטב"א, דיש במעשיות שבפרק זה ענינים זרים לבני אדם, לפי שלא הורגלו בהם, והם דברים קרובים מאוד להיודעים בטבעם, כגון גודל הדגים שבים, וגודל סערת גלי הים, ויש גם במעשיות אלו ענינים נרמזים שלא היו נראין לעין אלא במראה החלום, דכשהחכמים הולכים בים אוקינוס ורואין שם נפלאות השם יתברך, וגם שהם מתבודדים מיושבים בעינים נוראים ונפלאים, ובעת השינה נראה להם כענין הרהוריהם ענינים נפלאים.

(ד) **גמ'**, האי גלא דמטבע לספינתא. ביאר העץ יוסף (עין יעקב), שבן אדם דומה לספינה המטורפת בים, כי כל יום ויום שטף מים רבים אליו יגיע מיצר הרע, ועליו יעברו לטבוע. והא דאמר מתחזי כי צוציתא דנורא, הוא היצר הרע הדולק בבן אדם. והא דאמר חירותא ברישא, היינו דבתחילה הוא לבן, דלבן מורה על שלום, דכשמסית אומר לו, בשרירות לבך תלך כי שלום יהי לך, ומראה לו חמישים סימני טהרה שמותר, ומזה לך עסק בנסתרות לעולם הבא, כי מי יודע מה עתיד להיות, ולכך אמר דמחינן ליה באליותא דחקיק.

הדרך היוזמי

מסכת בבא בתרא דף עג – דף עד

טו חשוון – טז חשוון התשע

"וחזינן ההוא כוורא", היינו המן שהפיל גורל על החודשים עד מזל אדר שהוא דגים, שרצה לבלוע ישראל כדג. ובהא דאמר "דאכלה טינא באסיה", רמז למרדכי שהיה שפל בעיניו, ועל ידי תפילתו דחוהו מיא, דהיינו שנדחה וגדלותו כלה. והא דקאמר "וחרוב מינייה שיתין מחווי", הוי כל חיל עם ומדינה הצרים עלינו. והא דאמר "ואכלו מינייה ששים מחווי", היינו עם יהודים שנקמו במבקשי נפשם. והא דקאמר, "ומלאו מחד גלגלא דעיניה", היינו שנתן עינו בגלגל המזלות למצוא לישראל מזל רע, שהוא אדר, אבל נהפך המזל ההוא ש"מלאו ממנו ג' מאה גרבי דמשחא", שהוא רמז לריבוי השמחה באדר. והא דקאמר, "לכי הדרן לבתר י"ב ירחי", היינו דבכל שנה ושנה. והא דקאמר "מנסריה מגרמיה", היינו בגרמתו שנעשה נס זה לישראל, קיימו וקבלו עליהם בכל שנה. והא דקאמר "למבני הך מחווא", שרצה להחריב.

טו גמ', דחדא דלי לי. ביאר המהרש"א (חידושי אגדות), דהראו לו דאין הדבר תלוי בחכמה בלבד, אלא גם במעשה, וכלי המעשה העיקריים הם הידים והרגלים, ולכך "חד דלי גדפא", שאדלה ידי במעשים טובים, ו"חד דלי לי אטמא", שאדלה רגלי להילוך בדרך טובים.

טז רשב"ם ד"ה ליתן עליהם, שבחטאתם מתעכב משיח. ביאר המהרש"א (חידושי אגדות), על פי מה דאמרינן בברכות (נז.), הרואה אווז בחלום יצפה לחכמה, שנאמר "חכמות בחוץ תרונה" (משלי א, כ), מכאן למדנו שיש לקול וציפצוף אווז, דבר חכמה, ולכך לעתיד שנתרבה הדעת והחכמה, דכולם ידעו דעת ה' מקטנם ועד גודלם.

יז רשב"ם ד"ה טייעא, סוחר ישמעאל. ביאר העץ יוסף (עין יעקב), דהוא היצר הרע, דהוא הסוחר הגדול המחזר בעיירות והולך סחור סחור לכל העולם, ואין נמלט מהם, כדכתיב "כי אדם אין צדיק בארץ" (קהלת ז, כ), דמביא לכל אחד ואחד הסחורה האהובה עליו, איסורים, ובעריות, ורובם ככולם בלשון הרע. והא דכינוהו בשם סוחר ישמעאל, לפי שמצינו בישמעאל דפעם אחת נאמר בו "על פני אחיו ישכון", ופעם אחת נאמר "על פני אחיו נפל", וכן הוא השטן דהוא היצר הרע, פעם אחד נוצח את האדם, ולפעמים האדם מנצח אותו והוא נופל.

דף עד ע"א

א גמ', וגנו אפרקיד. כתב הרשב"ם בד"ה אפרקיד, דפניו למעלה. ביאר בחידושי אגדות מהר"ל, דפניהם היו למעלה כיון שהיו פונים לעליונים הנבדלים כפי מדריגתם, שהיה לאותו דור מעלה נבדלת. וכן מצינו בבבלי חיים, דאותם שפונים פניהם אל הארץ, אין להם השתתפות עם העליונים, והאדם פונה פניו קצת אל העליונים כיון שיש לו השתתפות עם העליונים, ומתי מדבר היו פונים פניהם לגמרי למעלה. (ועיין לקמן באות ג).

ב גמ', והוה זקיפא ברכיה דחד מינייהו. ביאר הריטב"א, דענין מתי מדבר דזקיפא ברכיה דחד מינייהו, אתי למימר, דלא כהתה עינם והיו דומים כאדום מיין, ואף שהם יושבים בהר והם עוברים בעמק כשיעור שהטייעא עובר רוכב גמל וחניתו בידו ולא היה משיג לארכובותיהם, עם כל זה נראה מראה פניהם אדום כל כך, וכל שכן אם היו עומדים בקרוב ובשוה להם. ובחידושי אגדות מהר"ל ביאר, דבא ללמד על מדרגת דור המדבר ועל מעלתם, שנבדלים משאר הדורות שאחריהם, ואינם משותפים עמהם, והוא דבר מוכרח, כיון דהדור מתיחס אל מנהיגו, והוא משה רבינו עליו השלום שהיה נבדל במעלתו מכל אדם, וכן היו דורו, נבדלים במעלתם מכל אדם.

ג גמ', ועייל טייעא תותה ברכיה. ביאר התורת חיים, דלא שהיו שוכבין שם במדבר על פני הארץ, דהא איתא במדרש, שהיו חופרים קברים לעצמן ונכנסין שם [עייין רשב"ם לקמן (קכא). ד"ה שכלו]. ועוד, דאם כן, היה יורד עליהם הגשם והשלג מן השמים. אלא היו עושין לעצמן מערות גדולות כדרך שעושין למתים, ושכבו שם, ורבה והוא טייעא נכנסו במערה, ושם

ה גמ', מיתחזי כי צוציתא דנורא. עיין באות הקודמת והעין יעקב (עין יעקב) ביאר, דהוא כוונת הקרא "באנו באש ובמים ותוציאנו לרויה" (תהלים סו, יב), ולפי שהאש והמים שני לגיונות קשים הם, כופלים השמות להציל מתרווייהו, ובמטה כזה בקע משה את הים וגליו.

ו רשב"ם ד"ה אמר רבה אשתעו, כל הני עובדא דקחשיב משום מה רבו מעשיך ה' וכו'. והמהרש"א (חידושי אגדות) ביאר, דאף כי באמת אין להכחיש פשטי הדברים, כמו שנאמר "יורדי הים באניות עושי מלאכה במים רבים המה ראו מעשה ה' ותרומום גליו וכו'", מכל מקום, יש דברים בגו, בענין צוציתא דנורא, וטעם להצלת הספינה, והא דנקט אלו השמות, וטעם לג' מאה פרסא דרחוק מענינו, ושאומו גל לחבירו למישטף לעלמא, וגל שני משיבו, פוק חזי גבורתא וכו' שאין להן רצון ובחירה.

ז רשב"ם ד"ה צוציתא דנורא, אש לבנה ומלאך מוזיק הוא. ובמהרש"א (חידושי אגדות) ביאר, דהוא הראש והשר של מעלה של אותה אומה דדמיונו כאש היסודי שהוא לבן. וביאר, דהא דמחינין ליה, משום דאין לנו על מי להשען אלא על אבינו שבשמים, והיינו אלותא דחקיק וכו', כי זאת ההבטחה הכתובה בספר תורת משה, בגל הראשון שעבר עלינו שהוא פרעה, דאמר הקדוש ברוך הוא "אהיה אשר אהיה" שהבטיח לנו אהיה עמכם בצרה זו, ואשר אהיה עמכם בכל צרה. והא דאמר י-ה, הוא השם אשר עמנו בגלות, כדכתיב "כי יד על כס י-ה" שאין הכסא והשם שלם, עד לעולם הבא, וה' צבקות הוא השם הגואל מכל צרה, כמו שנאמר "גואלנו ה' צבא שמו", והא דאמר אמן, היינו בזכות האמונה שעמדה לנו בגלות, והיינו אמן יהא שמיה רבא.

ח גמ', בין גלא לגלא תלת מאה פרסי. ביאר הריטב"א, דנראה למראית העין שיש מרחק זה. וכתב, דמייירי בפרסאות שבים, שיש עשרים פרסאות בפרסה של יבשה.

ט גמ', שם. ביאר בחידושי אגדות מהר"ל, דכאשר דברו חכמים בשיעורים מופלגים כמו אלו, אין כוונתם על שיעור הנמדד במדה גשמית, אלא דכאשר הגלים מיוחדים ברוממות, והיינו דהגל הזה רוממותו היה כך וכך פרסה, שכך הוא מצד עצמו, וצורתו אשר הוא מיוחד בו.

דף עג ע"ב

ז גמ', לרידי חזי לי אורזילא. ביאר המהרש"א (חידושי אגדות), דמרומו כאן על יהושע שנמשל לראם, "וקרני ראם קרניו", והא דאמר בר יומיה, היינו דבתחילת מלכותו נתגדל לכבוש שלושים ואחד מלכים ולנגחם בקרניו.

יא גמ', וסכריה לירדנא. ביאר העץ יוסף (עין יעקב), דכאשר הוא רואה שאינו יכול לנצח את התלמידי חכמים, הוא מבאיש ריחם, דכך הוא דרך הקנאה, כשאין האדם יכול להגביה את עצמו, הוא מבאיש ומטנף את חבירו, והיינו דאמר וסכר לירדנא, כיון דתלמיד חכם נקרא ירדן. עוד ביאר, דנהר דינור מטבילין שם הנשמות לעלות אל ארץ החיים ארעא קדישא, והוא נגד הירדן המפסיק בין ארץ ישראל לחוץ לארץ, אבל הרשעים מתוך שזוהמתן מרובה, נשארים שם, ואינן יכולים לעלות מתוכה.

יב רשב"ם ד"ה אורזילא בר יומא, ראם בן יום אחד. והרי מיגש כתב, דהוא דג קטן בר יומא.

יג גמ', ההיא אקרוקתא. ביאר המהרש"א (חידושי אגדות), דכמו שראה דניאל המלכויות המושלות בעולם כחיות רעות, כך ראה רבה בר בר חנה המלכויות מבית שני עד ביאת גואלינו במהרה בימינו, ובאקרוקתא, נרמז מלכות יון, דחכמה יונית נקראת צפרדע. והא דאמר, והתנין שבלעה הוא מלכות אדום. והא דאמר, והפושקנצא, הוא מלכות ישמעאל, דטמא מצד אמו הגר.

יד גמ', חזינן ההוא כוורא. ביאר המהרש"א (חידושי אגדות), דכאן מבואר מעשה המן. והא דקאמר "דאולינן", היינו שהלכנו במקום סכנה. והא דקאמר

עיל טייעא תותיה בירכא דחד מינייהו.

ד) גמ', פסקי חד קרנא. עיין תוס' ד"ה פסקי, והמהרש"א (חידושי אגדות) ביאר, דהיינו לפי שקורח היה לובש טלית שכולה תכלת והיה פוטר מציצית, לכך כשראה רבה בר בר חנה ומצא באחד מהם טלית שכולה תכלת, חשב שהוא קורח ולטובתו היה פוסלו חד קרנא, דהשתא הוה ליה בגד עם ג' כנפות דפטור מציצית, אבל אם לא היה פוסק לו, לעתיד לבא יעמוד בטלית של ד' כנפות דאינה מצויצת כהלכה.

ה) גמ', אמרי ליה כל אבא חמרא וכל בר בר חנה סיכסא. כתב הרשב"ם בד"ה חמרא, כלומר שוטה כחמור. ותמה הבן יהודע, איך ביזו אותו כל כך. ועוד הקשה, הלא כמה תנאים ואמוראים נקראו בשם אבא, ואיך יחליטו בפיהם לומר כל אבא חמרא. ועוד הקשה, על הא דאמרו "כל בר בר סיכסא", דמנא להו, ומה הטעם שיהיה השוטה נקרא בר בר. ותיריך, דלא היתה כוונתם עליו, אלא ד"יער" בלשון התלמוד נקרא אבא, והא דאמרו כל אבא, היינו יער, דנמצא שם חמרא לרעות בו, ורצו לקנתרו בזה שהיה דרכו להתבודד ביערים ומדברות, שראוי שיתחכם בהתבודדות שעושה שם, ואם כן, איך שגג שגיאה גדולה שלא החכים לברר הענין על ידי שימנה החוטין.

ו) גמ', תא אחוי לך טורא דסיני חזאי דהדרא ליה עקרבא. ביאר המהרש"א (חידושי אגדות), דמרומו כאן, דהתורה ניתנה בהר סיני, ואין להוסיף ואין לגרוע ממנה, ולכך אמר הדרא ליה עקרבא, שהן דברי חכמים שעושין משמרת לתורה שעקיצתן עקיצת עקרב, וקיימי בשמירתן כחמרי חוורתא, והא דאמר, שמעתי בת קול שאומרת אוי לי כי נשבעתי, היא השבועה בעצמה, דקיימינן בה הכא בדור המדבר שלא יהיה להם חלק לעולם הבא.

ז) גמ', ועכשיו שנשבעתי מי מפר לי. ביאר הריטב"א, דאילו חזרו ישראל בתשובה, היתה שבועת זמן הגלות מותרת, שלא נשבע אלא אם יהיו ישראל חייבים.

ח) גמ', היה לו לומר מופר לך. כתב השיטה מקובצת בשם גליון התוס', דלאו דוקא מופר אלא מותר לך, דחכם אינו מיפר אלא מתיר. עוד כתב דלשון מיפר דוקא, דיש כח ביד צדיקים לבטל גזירת הקדוש ברוך הוא. והתורת חיים ביאר, דהקב"ה לגבי צדיק וחכם כביכול כאשה לגבי בעלה דמי, ולכן נקרא משה רבינו "איש האלוקים", לפי שהקב"ה גזור גזירה והצדיק מבטלה בזכותו ותפילתו, וכמו אשה שהבעל מיפר נדריה. ומכאן לשון הפרה.

דף עד ע"ב

ט) גמ', דעתידה דשריא תכלתא בה לצדיקי לעלמא דאתי. התוס' בגיטין (מה): בד"ה כל שישנו, הביאו דעת רבינו הם, דאין אשה עושה ציצית כיון דלא מיפקדא. והקשה הרא"ש (שם סימן מו), מהא דאמרינן הכא דביתהו דר'

חנינא בן דוסא היא דעתידה למישידי בה תכלתא לצדיקי לעלמא דאתי.

י) גמ', שם. עיין במה שפירש המלבי"ם בתורה אור בראשית פרק ב.

יא) גמ', והיה ר' אליעזר ישן ורבי יהושע ניעור. כתב העינין יעקב (עיני יעקב), דאתי לאשמועינן דרך ארץ, שאם שני ישראלים הולכים בספינה במקום סכנה כהולכי ימים, לא ישנו באותה שעה אלא אחד, כדי שיוכלו לשמור זה את זה.

יב) גמ', מאור גדול ראיתי בים. ביאר העינין יעקב, דלכך נודעו, דאולי היא גלא דמטבע לספינה, שבראשו מתחזיא כי צוציתא דנורא חירותי.

יג) גמ', ואף לויתן זכר ונקבה בראם. ביאר הריטב"א בשם יש אומרים, דלויתן הוא כינוי לחכמה שהיא "לוית חן", והנקבה היינו החומר והתאווה, ואלמלא נזקקין זה לזה לגמרי שלא היה אדם נגרר אחר כח הגוף, ונגרר אחר השכל לגמרי, חרב העולם, וכל שכן אם נגרר אחר הגוף.

יד) גמ', דגים פריצי. ביאר העץ יוסף (עיני יעקב), דכיון דפריצי, אכתי איכא למיחש שמא יזקק לויתן זכר עם לויתן נקבה, כיון שלא נסתרס ממש, אלא שניטל ממנו תאוותו כמו צינון דנקבה, אלא דגבי זכר שייך לשון סירוס וגבי נקבה לשון צינון. וכתב, דליכא למימר דכיון דפריצי איכא למיחש שיוזקקו לה שאר דגים, דאם כן, מאי פריך בתר הכי וליעביד איפכא, דהיינו שיצנן הנקבה ויהרוג את הזכר, הא לא מצי למיעבד הכי, כיון דאיכא למיחש שיוזקקו לה שאר דגים.

טו) גמ', בעט בו והרגו. הקשה העץ יוסף, מאי תקנתיה כשהרגו, אכתי איכא כל מימות שבעולם להיכן אולי. ותיריך, על פי מה דאיתא במדרש רבה (פרשת בא פרשה טו סימן כב), דבשעה שאמר הקדוש ברוך הוא "ותראה היבשה" אמרו המים, הרי העולם אנו מלאים, ועד עכשיו צר לנו המקום להיכן אנו הולכים, בעט הקדוש ברוך הוא באוקינוס והרגו, שנאמר "בכחו רגע הים ובתבונתו מחץ רהב" (איוב כו, יב), והרגו מפני שבית שמחזיק מאה חיים מחזיק אלף מתים, ולכך נקרא אוקינוס ים המות, ועתיד הקדוש ברוך הוא לרפאותו, שנאמר "אל הימה המוצאים ונרפאו המים" (יחזקאל מז).

טז) גמ', אימתי בהמות בהררי אלף בטוחות בזמן שמגיח ירדן בפיו של לויתן. הקשה המהרש"א (חידושי אגדות), דלמה תלה בטוחות בחיות הליויתן, ולמה הן מובטחין בראותם בחיי הליויתן טפי מבחיותן. וכתב לפרש, על פי מה שמבואר במדרש (ילקוט שמעוני איוב מ, תתקכו) על הפסוק "אחד באחד יגשו איש באחיו ידובקו", כי לעתיד הליויתן ובהמות בהררי אלף ילחמו זה בזה ויהרוג זה לזה, שהבהמות יגח אותו בקרניו וימיתו אותו בזנבו, והוא ישחוט אותו בסנפיריו, ולכך אמר הכא שרמו הכתוב, אימתי בהמות בהררי אלף בטוחים להיות חיים, כשיגיח ירדן בפיו של לויתן, ולא כשהם יגיחו את הליויתן בקרניו, שאז גם הם אינן בטוחים שישחוק אותן הליויתן בסנפיריו.

הצטרף גם אתה ללומדי ה"דרף היוממי" בעיון!!!

זמני השיעור בדף היוממי בעיון ע"י רבני הכולל בכל יום בין השעות 9:45-10:45 בבית המדרש "משכן אהרן" שע"י חניכי ישיבת פוניבז' מודיעין עילית ת"ו

יש אנשים שרוצים לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה של אבן זכו'...
יתנדב עבורו איזה ספר הצריך לרבים ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשמת הנפטר... (הח"ח באהבת חסד ח"כ בפט"ו)

כתובת המערכת: רח' שאגת אריה 17/25 קרית ספר מודיעין עילית. טל/פקס: 08-9741714